

PARTEA I

NOȚIUNI GENERALE PRIVIND NULITATEA ACTULUI JURIDIC CIVIL

(Teoria generală a nulității actului juridic civil)

Capitolul I

Evoluția conceptului de nulitate a actului juridic civil – inexistență, invaliditate, ineficacitate?

Secțiunea 1

Introducere în noțiunea de nulitate în materia actelor juridice civile

Plecând de la ideea că dreptul poate fi înțeles drept o „ordine normativă”¹, respectiv un sistem de norme ce statuează asupra comportamentului uman, ar rezulta că persoanele – subiecte de drept – ar trebui să acționeze în modul impus sau permis de norme. Cât timp o normă privitoare la comportamentul uman este valabilă, înseamnă că este și obligatorie. Însă, este de la sine înțeles că numai o autoritate competentă și general recunoscută poate emana norme valabile, altfel acestea nu ar putea fi și obligatorii. Totodată, „valabilitatea” normei implică însăși existența acesteia și, pentru a o exprima, avem în vedere un lucru care *trebuie* sau *nu trebuie să fie făcut*.

Întrucât „valabilitatea normei este ceva ce trebuie să fie, și nu ceva ce este”², se impune să facem distincție între *valabilitatea* normei și *eficacitatea* acesteia.

---

¹ H. Kelsen, Doctrina pură a dreptului, Ed. Humanitas, București, 2000, p. 234.

² *Idem*, p. 24.

O normă de drept va fi considerată valabilă din punct de vedere obiectiv numai în ipoteza în care comportamentul uman pe care îl reglementează îi corespunde măcar în parte. Aceasta, deoarece o normă care este inaplicabilă și nu este respectată nicăieri nu poate fi nici eficace și, în consecință, nu poate reprezenta o normă de drept valabilă. Ca atare, pentru a deveni validă o normă, trebuie să existe posibilitatea unui minim de eficacitate, dar, în același timp, trebuie să existe și posibilitatea unui comportament necorespunzător normei¹.

O normă care ar stipula să se producă un fapt despre care știm *ab initio* că trebuie să se producă sau să nu se producă potrivit legii naturale ar fi lipsită de sens și de finalitate.

Înainte de a fi eficace, norma de drept trebuie să existe și să fie valabilă, deci să fie valabilă înainte de a fi aplicată și respectată. Însă, nu se poate vorbi de valabilitatea sa, dacă rămâne perpetuu ineficace. Prin valabilitatea unei norme de drept care stabilește o anumită sancțiune corespunzătoare unui anumit comportament uman ce o determină – calificând drept *delict* acest comportament – nu trebuie înțeles doar faptul că o asemenea normă este aplicată de organele de drept în cazuri concrete, ci și faptul că „această normă trebuie respectată de subiecții de drept supuși ordinii de drept, deci că aceștia se comportă într-un mod în care evită sancțiunea”².

Neexistând un sistem de drept perfect, în cadrul unei ordini de drept este inevitabil să nu găsim și cauze de ineficacitate a actelor juridice încheiate în interiorul acestuia.

Pentru a înțelege noțiunea de *ineficacitate*, trebuie privit retrospectiv, către rădăcinile dreptului continental. În dreptul roman, problema valabilității actelor juridice a prezentat un caracter dualist:

1) *inexistența* ce rezidă în principiile lui *ius civile*, în cele mai vechi instituții juridice, apărând ca unică concepție a nevalabilității originare a actelor juridice;

2) *nulitatea* – creație a dreptului pretorian – apare ca o „încercare de temperare a ineficacității originare, care în unele cazuri apărea prea aspră”³.

---

¹ H. Kelsen, op. cit., p. 25.

² *Ibidem*.

³ I. Dogaru (coord.), *Drept civil. Idei producătoare de efecte juridice*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 368.

Întrucât dreptul roman nu a emis o teorie generală a nevalabilității actelor juridice, nu a existat nici o distincție clară între noțiunea de *inexistență* și cea de *nulitate*. De asemenea, există controversă în ceea ce privește cronologia celor două noțiuni, însă, deși opinia majorității autorilor din epoca modernă înclină către ideea conform căreia noțiunea de nulitate ar fi anterioară celei de inexistență, există și opinia contrară întemeiată pe realitatea istorică și logica lucrurilor¹.

Astfel, *inexistența* presupunea o simplă constatare faptică în sensul că actul opus altuia nu a putut lua ființă, întrucât contravine regulilor de drept. Principul aflat la baza acestei concepții era *nihil* sau *nullum (ne nullum) actum est* (actul care nu respectă normele de drept nu este act juridic).

Spre deosebire de inexistență, *nulitatea* apare mai mult ca o operațiune realizată în justiție, judecătorul fiind cel abilitat să desființeze actul juridic și, după caz, să dispună și repunerea părților în situația anterioară încheierii sale. Apreciindu-se că un asemenea procedeu este subtil, mult evoluat și modern, se concluzionează că nu ar fi putut apărea decât ca urmare a unor experiențe de lungă durată.

Un act juridic ar putea fi considerat ca *format* din chiar momentul în care se exprimă voința părților cu privire la încheierea sa, însă nu orice act juridic *format* este întotdeauna și valabil, valid.

Validitatea constituie acea caracteristică a actului juridic care respectă toate condițiile cerute de lege sau stabilite de părți pentru formarea sa valabilă, fiind astfel „susceptibil să producă de îndată toate efectele ce-i sunt specifice, cu condiția – negativă – ca legea sau părțile să nu fi prevăzut condiții distincte suplimentare pentru eficacitatea în sens restrâns a actului”². *Lato sensu*, condițiile de validitate a actului juridic vizează și cerințele de formare a actului juridic, însă nu orice act format și valid este și eficace.

Lato sensu, eficacitatea constă în posibilitatea de a produce efectele ce îi sunt specifice și constituie „o consecință firească a validității actului”³.

Stricto sensu, eficacitatea constă în aptitudinea unui act juridic, valabil format, „de a produce efecte în temeiul unor condiții suplimentare privitoare exclusiv la producerea efectelor, condiții distincte de

¹ I. Dogaru (coord.), op. cit., p. 371.

² D. Cosma, Teoria generală a actului juridic civil, Ed. Științifică, București, 1969, p. 110.

³ *Idem*, p. 111.

condițiile de formare și de validitate”¹, astfel încât poate exista un act juridic ineficace *stricto sensu*, chiar dacă este valabil format și valid.

Sanctiunea neîndeplinirii condițiilor de formare, de validitate și de eficacitate *stricto sensu* este, finalmente, aceeași: *ineficacitatea lato sensu* (actul juridic nu mai produce – *total* sau *parțial*, *definitiv* sau *temporar* – efectele specifice, în general).

Pentru a înțelege mai bine aceste noțiuni și granițele lor, ne vom apleca în cele ce urmează asupra evoluției conceptelor de *inexistență*, *invaliditate*, *ineficacitate* în materia actelor juridice.

Secțiunea a 2-a

Nulitatea în dreptul roman

Nu putem face un studiu al evoluției conceptului nulității, fără a analiza cu atenție rădăcinile acestei instituții, așa cum s-au conturat ele în dreptul roman, pentru a putea înțelege și premisele dezvoltării ulterioare a noțiunii.

2.1. *Dreptul roman primitiv*

În dreptul roman primitiv, caracterizat de un profund formalism manifestat la nivelul tuturor instituțiilor, un act nul era considerat că nu există, că nu a fost făcut niciodată – *nullum est negotium, nihil actum est*, eficacitatea actului fiind intrinsec legată de respectarea întocmai a formelor prescrise acestuia². Cu alte cuvinte, încălcarea legii sau nerespectarea vreunei condiții obligatorii pentru formarea actului determina nulitatea, care se producea *de plin drept*, fără a fi necesară pronunțarea acesteia în justiție, actul fiind considerat nul *ab initio*³. Nerespectarea acestui formalism instituțional prin intermediul căruia se consideră că ia naștere un anumit act juridic – formalism ce presupunea o enumerare de cuvinte, simboluri sau formule sacramentale, eventual, gesturi, rituri ceremoniale etc. – nu poate fi asimilat ideii de sancțiune civilă, nulita-

---

¹ D. Cosma, op. cit., p. 111.

² J. Ghestin, *Traité de droit civil. Les obligations. Le contrat*, L.G.D.J., Paris, 1990, p. 630.

³ V. Hanga, *Drept privat roman. Tratat*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1977, p. 34.

tea actului fiind încă departe de a avea o asemenea accepțiune. Nulitatea și inexistența actului se confundau, conceptul de nulitate fiind limitat exclusiv la ceea ce dreptul modern va reține drept *nulitate absolută*. Caracterizat de un profund formalism, dreptul roman primitiv aprecia indisolubil eficacitatea contractului prin prisma respectării unor forme prescrise. Practic, dacă formalitățile nu erau respectate, din punct de vedere juridic contractul nu lua ființă și nu putea produce vreun efect, *per a contrario*, atunci când formele prescrise erau executate întocmai, actul era considerat inatacabil.

2.2. Dreptul roman clasic

În dreptul roman clasic, formalismul antic a fost abandonat treptat. Noua orientare a dreptului roman clasic se formează în jurul conceptului de „echitate”. În acea perioadă existau numeroase expresii pentru a descrie un act (*negotio*) neproducător de efecte. Se utilizează termenul „neproducător de efecte” tocmai pentru evitarea expresiei „invaliditate”, întrucât ar echivala cu sărirea peste anumite etape¹. Expresiile sunt următoarele: *Nullum, non esse, invalidum, vitiosum, inutile, inane, irritum, nullius moment, imperfectum, nihil agere*² și s-a apreciat în mod corect că ar constitui un efort inutil tentativa de a așeza toate aceste expresii într-o ordine sistematică³.

Însă, ceea ce este surprinzător, în dreptul roman clasic nu se făcea distincție între ipoteza în care un act juridic nu luase ființă din cauza lipsei unei anumite condiții – *negotium imperfectum* – și ipoteza în care acesta ar fi fost afectat de vicii (susceptibil de *exceptio*), deoarece ceea ce interesa cu adevărat era să se știe dacă actul respectiv era dotat sau nu cu acțiune, neavând nicio relevanță să se stabilească din ce cauză nu exista această posibilitate⁴. Termenul „*rescindere*” desemna acțiunea în anulare, care avea ca efect desființarea retroactivă (*ex tunc*) a actului juridic.

---

¹ A. di Majo, La nullità, în Trattato di diritto privato, diretto di M. Bessone, vol. XIII – Il contratto in generale, Tomo VII, a cura di A. di Majo, G. Battista Ferri, M. Franzoni, G. Giappichelli Editore, Torino, 2002, p. 31.

² S. di Paola, Contributi ad una teoria della invalidità e della inefficacia in diritto romano, Milano, 1966, p. 13. M. Kaser, Das römische Privatrecht, München, 1955, p. 214.

³ R. Zimmermann, The Law of Obligations, South-Africa/Boston, 1992, p. 679, citat și de A. di Majo, op. cit., p. 31.

⁴ A. di Majo, op. cit., p. 31.

Practic, dreptul roman nu dezvoltă o teorie sistematică a actului juridic¹, fapt care lasă o senzație de relativă confuzie în privința cauzelor care atrăgeau nulitatea, dar și o enumerare concretă a condițiilor de validitate a actului juridic.

În acea epocă, exceptând *querela inofficiosi testamenti*², orice persoană se putea prevala de invaliditate, fără limite de timp. Actul (*negotio*) trebuia considerat valabil cel puțin până când era constatat din punct de vedere judiciar motivul de nulitate³ (un fel de „anulabilitate” în termeni moderni).

Treptat, a fost abandonat caracterul profund formalist al vechiului drept, prin promovarea principiului *echității*. Apare interesul pentru consimțământ, pentru manifestarea de voință a părților, cu importante consecințe și în privința teoriei nulităților. Astfel, pentru întâia dată, actul juridic solemn este declarat nul dacă lipsește acordul de voință, în pofida faptului că se încheiase cu respectarea regulilor prevăzute de *ius civilae*⁴.

Pe de altă parte, un act juridic susceptibil de nulitate din cauza nerespectării formei, dacă include un consimțământ valabil, nu va fi absolut ineficace dacă există posibilitatea de a putea produce efectele unui *pactum conventum* ori intenția părților ar supraviețui prin *actio prescriptis verbis* sau prin *exceptio doli generalis*.

Referitor la obiectul contractului, dreptul roman consacră principiul conform căruia toate lucrurile erau susceptibile de a fi în comerțul juridic. Doar bunurile *extra commercium* reprezentau *exceptia* și erau exprimate în două categorii:

1. Prima categorie includea *imposibilitatea legală a obiectului* (*res religiosa* ori *res sacra*, dar și lucrurile afectate utilității publice), iar sancțiunea era nulitatea absolută⁵.

¹ A. Cerban, Despre nulitatea și ineficacitatea actelor juridice în dreptul roman, în Revista critică de drept, legislație și jurisprudență nr. 1/1911, p. 9.

² *Querela inofficiosi testamenti* – „plângere pentru testament neautentic”, adică nerespectarea formei autentice a testamentului (n.n.).

³ M. Kaser, op. cit., p. 215.

⁴ S. Riccobono, Corso di diritto romano, Firenze, 1941, t. I, p. 137.

⁵ G. Longo, La *res extra commercium* e l'azione di danni nei contratti di vendita nulle, în Studi in onore de P. Bonfante, t. 3, Milano, 1930, p. 365.

2. A doua categorie privea *imposibilitatea fizică a obiectului* (obiectul dispăruse sau nu putea fi executat, prin natura sa), care determina ca obligația să nu mai subziste – *impossibilium nulla obligatio*.

În privința incapacităților, dreptul roman analiza detaliat și etapizat discernământul. Astfel, existau, în primul rând, incapacitățile totale – *qui fieri non potest* (categorie care includea *furiosus* și *infans* – actele juridice încheiate de aceștia fiind considerate nule absolut: *furiosus nullum negotium gerere potest, quia non intelligit quod agit*). În al doilea rând, existau incapacitățile parțiale, care vizau *pupillus* (*pupillus proximus infantis* și *pupillus proximus pubertatis*), femeia sub tutelă și risipitorul – actele rămâneau valabile și produceau efecte juridice numai dacă le erau favorabile acestor categorii de persoane.

Trebuie precizat că de aplicarea lui *ius civile* (înțeles inițial ca drept *quiritar*) beneficiau inițial doar cetățenii romani, accesul celor care nu erau cetățeni ai Republicii fiind interzis¹.

2.3. Perioada pretoriană

Spre sfârșitul Republicii, pe aspectul creșterii demografice și a dezvoltării vieții economice, care presupunea simplificarea modului de încheiere, de formare a actelor juridice, la care să aibă acces și străinii, ordinea juridică romană instituie un nou organ, pretorul, care avea ca principală activitate organizarea judecării proceselor private. Deși pretorii, din punct de vedere formal, nu puteau crea drept (*pretor ius facere non potest*), în realitate, aceștia au influențat crearea unor instituții juridice noi², precum și evoluția dreptului civil în general, tocmai prin utilizarea unor mijloace procedurale adaptate situațiilor cu care se confruntau (astfel luând naștere *dreptul pretorian*). Practic, se poate afirma că orientarea spre ceea ce avea să devină în dreptul modern instituția *nulității relative* se naște prin inovațiile dreptului pretorian. În perioada lui *ius civilae*, exceptând eroarea, celelalte vicii de consimțământ nu erau cunoscute. Însă, în virtutea prerogativelor sale (*imperium*), pretorul intervenea și în ipoteza unor acte valabile din punctul de vedere al dreptului civil, dar care determinau un prejudiciu injust autorului lor, atunci când acesta era constrâns, prin dol sau violență, la

---

¹ E. Molcuț, D. Oancea, *Drept roman*, Ed. Șansa, București, 1993, p. 13; G. May, *Éléments de droit romain*, Paris, 1927, p. 5.

² E. Molcuț, D. Oancea, *op. cit.*, p. 32.

încheierea acestora. Într-o astfel de situație, pretorul nu putea anula actele respective, neavând recunoscută această posibilitate, dar acorda victimei o restituire integrală (*in integrum restitutio*), ceea ce – *de facto* – atrăgea desființarea actului juridic, cu consecința repunerii părților în situația anterioară.

Pretorul a intervenit inițial cu privire la contractele de bună-credință, iar ulterior și-a extins interpretările la contractele de drept strict. În primatul viciilor de consimțământ, dolul era interpretat în concordanță cu echitatea și morala, fapt care a determinat o extrapolare a aplicabilității acestuia peste sfera actelor juridice, odată cu crearea *exceptio dolis generalis*.

În ce privește viciul violenței, acesta a cunoscut *ab initio* un dublu aspect: simpla constrângere morală – *vis compulsiva*¹ – și violența materială (fizică).

Ius civile cunoaște, astfel, o serie de metamorfoze, între care invalidarea unui act juridic (deși valabil pentru *ius civile*) poate fi rezultatul unei *exceptio* care, la sesizarea pârâtului ori din inițiativa pretorului, ar fi paralizat acțiunea. Există, totuși, posibilitatea unei soluții de restituire (*restitutio in integrum*) prin care părțile actului erau repuse în starea *quo ante*, însă era acordată cu titlu excepțional. *Restitutio* era privită ca o modalitate de a anula, de a înlătura efectele unui act viciat, altfel valid².

În concluzie, dacă în vechiul drept roman nulitatea actului coincidea, se suprapunea totalmente cu *inexistența* sa – „*nullum est negotium, nihil actum est*”³ –, ceea ce echivala cu faptul că nulitatea se producea de plin drept, fără a fi necesară intervenția justiției, în epoca dreptului pretorian, nulitatea nu se mai produce de drept, ci este necesară pronunțarea sa de către magistrat, ca rezultat al unei acțiuni în justiție. Mai mult, până la admiterea acțiunii și acordarea *restitutio in integrum*, actul juridic era considerat valabil și își producea efectele specifice⁴.

¹ G.N. Luțescu, *Théorie et pratique des nullités (préface L. Julliot de la Morandière)*, t. I, *Essai sur les nullités des actes juridiques à caractère patrimonial*, Sirey, Paris, 1938, p. 65.

² A. di Majo, *op. cit.*, p. 32.

³ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil*, vol. I, Ed. All, București, 1998, p. 113.

⁴ *Idem*, p. 114.

Secțiunea a 3-a

Nulitatea în epoca clasică

3.1. Considerații generale

Abia în secolul al XVIII-lea se va produce o detașare față de conceptele promovate de dreptul roman clasic, transformările datorându-se în principal școlii istorice germane și doctrinei *Pandettistica*¹, acestora datorându-le crearea unei teorii de ansamblu a nulității.

Invaliditatea (*Ungültigkeit*) aplicată la actul juridic apare drept un concept subtil, dar bine individualizat, fiindu-i atribuite o serie de predicate, fiecare dintre acestea devine centru de referință pentru noi predicate: act juridic nul, anulabil, invaliditate originară și survenită, totală și parțială, raportată la drept în general sau la o anume dispoziție a acestuia².

3.1.1. Curentul german din Pandettistica

În *Pandettistica*, actul juridic invalid este actul care, fiind contrar prevederilor legii, „nu e valabil” (*nicht gilt*) din punct de vedere juridic³, astfel încât, privind comparativ, se poate deduce că noțiunea de „ineficacitate” este mai cuprinzătoare decât cea de invaliditate. Ca atare, un act juridic valid poate fi totuși ineficace⁴. Windscheid semnalează însă și o serie de „contradicții” ce izvorăsc din conceptul de invaliditate⁵. Astfel:

– o primă contradicție constă în „dificila coabitare cu noțiunea de «anulabilitate»”⁶. Atât actul juridic nul, cât și cel anulabil sunt lovite de invaliditate, diferența esențială constând în faptul că actul nul este total nerelevant, fiind nerecunoscut în drept, spre deosebire de actul anulabil, care este susceptibil de a produce efecte. Astfel, în cazul actului juridic anulabil, posibilitatea de a face valabile efectele lui poate fi para-

¹ A. di Majo, op. cit., p. 32.

² Brutti, ref. la Invalidită, în Enciclopedia di diritto, XXII, p. 560, citat și de A. di Majo, op. cit., p. 32.

³ B. Windscheid, Lehrbuch des Pandektenrechts, I, Düsseldorf, 1873, § 82, p. 195.

⁴ Idem, p. 196.

⁵ A. di Majo, op. cit., p. 32.

⁶ B. Windscheid, op. cit., p. 197.

lizată fie prin voința părții, de o acțiune (de exemplu, *actio doli*) sau de o excepție (de exemplu, *exceptio doli*), fie prin eliminarea efectului actului juridic de către instanță (de exemplu, *in integrum restitutio ori bonorum possessio quod metus causa*, în caz de violență). Oricum, dacă actul juridic nu e nul, este necesară o acțiune, o reacție împotriva lui pentru a-i paraliza efectele, în timp ce „acest lucru ar fi de neimaginat” pentru actul nul¹;

– o altă contradicție constă în faptul că invaliditatea poate fi *certă* sau *incertă*. Sistemul juridic poate refuza *ab initio* recunoașterea actului, însă poate și să rezerve orice decizie realizării sau nerealizării unei împrejurări determinate (de exemplu, să o facă să depindă de voința subiectului) – nulitate *relativă*.

În concepția *Pandettisticii*, conceptul postulat de „invaliditate”, definit negativ ca „non validitate” a actului juridic, nu trebuia să sufere contradicții în interiorul său, astfel cum se întâmplă cu actul anulabil. Prin aceasta, *Pandettistica*, condiționată de forța conceptelor, se diferențiază de lecția lui Savigny, care privise „contradicțiile” lui Windscheid drept „contrapuneri”², eliminând astfel ideea de contradicție.

Savigny accentuează asupra caracterului *complet* și/sau *incomplet* al invalidității, asupra *certitudinii* și/sau *incertitudinii* acesteia, precum și asupra *contemporaneității* și/sau *necontemporaneității* cu faptul a cărui eficacitate e oprită.

Invaliditatea „completă” constă „într-o pură negație a eficacității, astfel încât este complet egală în forță și în întindere cu chiar faptul la care ea se referă în mod negativ”³, în timp ce invaliditatea „incompletă” este aceea care se întâlnește „sub forma unei acțiuni, a unei excepții, a unei obligații la un nou act juridic de efect contrar faptului anterior”. Această formă diferită de invaliditate e numită „*oppugnabilită*” (faptul de a fi atacabil)⁴.

Concluzionând, constatăm că Savigny este mai puțin loial conceptelor, creând o teorie a invalidității mai apropiată datelor istorice și reale ale acestor patologii ale faptelor juridice, în timp ce versiunea *Pandettistica* era mai preocupată de evidențierea „contradicțiilor”, fondate tot pe con-

¹ B. Windscheid, op. cit., p. 197.

² Fr. Savigny, *Sistema del diritto romano attuale*, trad. di V. Scialoja, IV, Torino, 1889, p. 611.

³ *Idem*, p. 611.

⁴ Fr. Savigny, op. cit., p. 611.

ceptul de „invaliditate”. Astfel, s-au creat bazele pentru doctrina „diverselor gradări ale impedimentului”, menționate tot de Windscheid, doctrină care va câștiga teren pentru formulările viitoare¹.

Într-o opinie sceptică a unui cunoscut cercetător al surselor istorice², s-a afirmat că așa-zisele „contradicții” ale versiunii *Pandettistica* nu sunt tocmai conforme cu actualitatea: „pentru dreptul roman, ceea ce noi numim «anulabilitate» este mai degrabă obstacolul pe care norme mai recente și evaluate în opun realizării de acte juridice *perfecte* în sine: ceea ce se întâmplă mai întâi în diferența dintre cutumă și legile care limitează abuzurile acesteia mai târziu și mai des în contrastul dintre drept civil și pretoriu”³. Într-adevăr, dreptul roman cunoaște doar două posibilități: ca actul juridic să se nască perfect sau să nu fie perfect, iar opoziția *nulitate-anulabilitate* este conceptualizată mult mai târziu.

De altfel, cam din această perioadă încep să apară tot mai multe teorii. Diversele forme de imperfecțiune a actelor juridice sunt concertate în categoria unitară a „invalidității”.

3.1.2. Noile doctrine

În teoriile noilor doctrine juridice, noțiunea de „invaliditate” și interfața sa de „act nul” (*negotio nullo*) vor trebui să coexiste alături de un remediu concret al acelui act juridic, astfel încât să admită posibilitatea că numai o „reacție contrarie” poate priva de eficacitate respectivul act, ipoteză în care conceptul negativ de „invaliditate” nu ar mai fi clar.

Astfel, în timp, noțiunea de *invaliditate* este considerată netehnică, fiind abandonată și înlocuită cu conceptul de *ineficacitate*. S-a arătat că „noțiunea de «ineficacitate» este pur normativă, în timp ce aceea de «invaliditate» este conceptuală”⁴. Astfel, teoria „ineficacității actului”, aplicată ipotezelor și elementelor concrete ale speței, trebuie să rezolve „orice aporie logică ce ar fi putut să derive din «tratarea acestei laturi negative a faptelor juridice» (Savigny) într-un cadru de «neutralitate» la adăpostul liniștit al normelor”⁵.

¹ A. di Majo, op. cit., p. 34.

² V. Arangio-Ruiz, Istituzioni di diritto romano, Napoli, 1937, p. 98.

³ În același sens s-a exprimat și S. Schlossmann, Zur Lehre vom Zwange, Leipzig, 1874, p. 10.

⁴ A. di Majo, op. cit., p. 35.

⁵ A. Von Tuhr, Der allgemeiner Teil des deutschen bürgerlichen Rechts, II, 2. Hälfte, Berlin, 1957, p. 273.

3.1.3. Perioada clasică

Tot în perioada clasică, la sfârșitul secolului al XIX-lea, începutul secolului al XX-lea, doctrina germană evidențiază teoria „actului-organism”. Comparându-se actul juridic cu un organism uman¹, adepții teoriei susțin că actul juridic valid este corespondentul unui organism perfect sănătos, în timp ce actul juridic lovit de nulitate relativă este echivalentul unui organism atins de o boală curabilă, actul juridic lovit de nulitate absolută este echivalentul unui organism atins de o boală incurabilă, care atrage moartea, în timp ce actul inexistent este precum un organism ce nu a putut să prindă viață².

Ca atare, această teorie se întemeiază pe compararea actului juridic cu un organism care se poate naște, se poate îmbolnăvi, se poate vindeca sau poate muri³, astfel încât se considera că un act juridic lovit de nulitate nu poate produce niciun efect, deci, în principiu, nulitatea era *totală și iremediabilă*. Potrivit acestei teorii, nulitatea era privită ca o „stare organică”, o calitate a actului juridic⁴, astfel încât principiul de drept *quod nullum est nullum producit effectum* (ceea ce nu există nu produce efecte sau ceea ce e nul produce efecte nule) se aplică cu maximă intensitate, până la ultima consecință⁵.

¹ V.D. Zlătescu, *Tratat elementar de drept civil român. Teoria generală*, vol. I, Casa de Editură Calistrat Hogaș, București, 2000, p. 176.

² G. Boroj, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 223.

³ Aubry et Rau, *Cours de droit civil français*, Paris, 1897, I éd., tome I, p. 180; C. Demolombe, *Traité des contrats ou des obligations conventionnelles*, tome I, Paris, 1868, p. 74; G. Marty, P. Raynaud, *Droit civil. Introduction générale à l'étude du droit et des institutions judiciaires. Les personnes*, Sirey, Paris, 1961, p. 599; C. Guelfucci-Thibierge, *Nullité, restitution et responsabilité*, L.G.D.J., Paris, 2004, p. 217, ș.a. A se vedea și G. Boroj, op. cit., p. 223; O. Ungureanu, *Drept civil. Introducere*, ed. a 7-a, Ed. Rosetti, București, 2005, p. 130-131; Fr. Laurent, *Principes de droit civil français*, 2e éd., Bruxelles, 1876, t. 15, p. 507 și urm.

⁴ A. Pop, Gh. Beleiu, *Drept civil. Teoria generală a dreptului civil*, Universitatea din București, 1980, p. 352.

⁵ Tr. Ionașcu ș.a., *Tratat de drept civil*, vol. I, Partea generală, Ed. Academiei, București, 1967, p. 320; Tr. Ionașcu, E. Barasch, *Conceptia dreptului socialist asupra nulității actului juridic*, în S.C.J. nr. 2/1966, p. 225.

3.1.4. Apariția teoriei inexistenței

Concepția clasică a nulității *ca stare a actului* a fost ulterior completată și transformată cu **teoria inexistenței** actului juridic. Mai exact, ideea de inexistență apare în secolul al XIX-lea, fiind introdusă de profesorul M.C.S. Zachariae de la Facultatea de Drept a Universității din Heidelberg¹, în legătură cu nulitatea căsătoriei, la baza acestei teorii postulându-se ideea conform căreia în materie de căsătorie există exclusiv nulități exprese, nu și nulități virtuale. Cu alte cuvinte, nulitatea căsătoriei nu ar putea fi solicitată decât în cazurile expres prevăzute de lege; pentru cazurile în care legea nu a dispus nulitatea, ar fi imposibil ca aceasta să se considere valabilă, susținându-se că o asemenea căsătorie este inexistentă, iar nu nulă, motiv pentru care nu mai este necesară o normă a legii care să o declare ineficace². Sintetizând teoria lui Zachariae, actul juridic căruia îi lipsește un element esențial pentru a se naște, pentru a se forma (consimțământul, obiectul, cauza) este mai mult decât nul, este chiar *inexistent*. Statuându-se inițial că în materie de căsătorie „*il n’y a pas de nullité sans texte*”, căsătoria nefiind nulă, ci *inexistentă*³, teoria inexistenței a fost extinsă, ulterior, și la alte acte juridice, afirmându-se că un act ar fi inexistent dacă i-ar lipsi un element indispensabil formării sale (cu titlu de exemplu, lipsa formei *ad validitatem*, lipsa totală a voinței juridice, inexistența lucrului sau prețului în cazul vânzării etc.)⁴. Altfel spus, în timp ce nulitatea trebuia pronunțată de o instanță, constatându-se încălcarea unor norme, pronunțarea inexistenței în justiție era inutilă, aceasta fiind considerată distincția principală dintre nulitate și inexistență de către adepții acestei teorii.

Partizanii teoriei inexistenței actelor juridice promovează o clasificare tripartită: acte juridice lovite de nulitate absolută, acte juridice lovite de nulitate relativă și acte inexistente, apreciind ca insuficientă

---

¹ M.C.S. Zachariae, Cours de droit civil français, F. Lagier Librairie Editeur, Strasbourg, 1839, tome I, p. 66 și urm. și tome III, p. 210-211.

² A se vedea și M. Rudăreanu, Nulitatea actului juridic civil, Ed. Fundației România de Mâine, București, 2004, p. 17.

³ J. Ghestin, op. cit., p. 632 și urm.

⁴ Aubry et Rau, op. cit., p. 181; G. Marty, P. Raynaud, op. cit., p. 599; C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, op. cit., p. 114; N.Em. Antonescu, Nevaliditatea actelor juridice în dreptul civil, I.A.G. „România Nouă”, București, 1927, p. 198; D. Alexandresco, Principiile dreptului civil, vol. I, București, 1926, p. 80.

împărțirea nulităților în absolute și relative, întrucât aceasta nu ar acoperi toate situațiile practice¹.

3.1.5. Opinii asupra teoriei inexistenței

Însă teoria inexistenței nu a cucerit în mod unitar doctrinele vremii, existând numeroși adepți, dar și opozanți, fiind preluată în special de comentatori. În dreptul român, teoria a fost susținută într-o primă fază², apreciindu-se că nulitatea ar fi o sancțiune ce intervine pentru nerespectarea legii, iar inexistența ar fi mai mult o stare naturală decât o stare de drept, izvorând din încălcarea legilor naturale³. Ulterior, teoria inexistenței a fost respinsă și aspru criticată în doctrina noastră, apreciindu-se că susține o teză falsă și inutilă și că, *de facto*, se suprapune cu regimul nulității absolute⁴.

S-a arătat că teoria inexistenței este falsă din punct de vedere teoretic, întrucât la originea sa „a urmărit înlăturarea inconvenientelor rezultate dintr-o regulă care, în realitate, nu există, iar, în al doilea rând, datorită împrejurării că nu se poate vorbi de inexistența actului juridic cât timp acesta creează o aparență în circuitul civil, având o existență exterioară și, mai mult, bucurându-se de o prezumție de validitate (desigur, până la anularea sa)”⁵.

De asemenea, teoria este inutilă, pentru că, în ipoteza *inexistenței*, trebuie ca instanța să verifice cauza ineficacității actului, or, regimul juridic al inexistenței este tocmai regimul juridic al nulității absolute, nefiind cazul a suprapune două instituții. Lipsa unui element esențial al actului juridic (consimțământ, obiect, cauză, forma *ad validitatem* etc.) este sancționată în sistemul nostru de drept cu nulitatea absolută, fiind inutilă și utilizarea paralelă a conceptului de *inexistență*. De altfel, în dreptul nostru, nu avem niciun suport legal pentru *inexistență*, actele noastre normative de drept civil, regăsindu-se în concepția bipartită,

¹ G. Boroi, op. cit., p. 223.

² Și în dreptul român modern, teoria inexistenței a fost susținută de T. Drăganu, Actele de drept administrativ, Ed. Științifică, București, 1959, p. 149-156.

³ D. Alexandresco, Drept civil român, ed. a 2-a, București, 1906, p. 630.

⁴ Tr. Ionașcu ș.a., op. cit., p. 341-342; D. Cosma, op. cit., p. 300-302; A. Pop, Gh. Beleiu, op. cit., p. 360; O. Căpățînă, în P.M. Cosmovici (coord.), Tratat de drept civil. Partea generală, vol. I, Ed. Academiei, București, 1989, p. 212; P.M. Cosmovici, Drept civil. Introducere în dreptul civil, Ed. All Beck, București, 1994, p. 140; C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, op. cit., vol. I, p. 120 și urm.

⁵ G. Boroi, op. cit., p. 228.

distingând exclusiv între nulitate absolută și nulitate relativă. În plus, s-a observat pe bună dreptate că însăși terminologia de act *inexistent* constituie o contradicție logică¹, deoarece, pentru a putea discuta despre un act, se prezumă că acesta are o minimă existență, de natură a vătămă un drept, „cel puțin prin aparența creată; în acest caz, nu poate fi vorba despre un act «inexistent». Iar dacă nu există nici măcar o aparență de act, nimeni nu poate fi vătămat și dreptul nu are a se preocupa de o atare situație”². Un al treilea motiv pentru care teoria inexistenței nu a fost primită de sistemul nostru de drept constă în originile acesteia, respectiv în faptul că s-a născut din mult criticata teorie a „actului-organism” (la care ne-am referit mai sus)³.

S-a mai subliniat că adevăratul motiv care îi determină pe unii autori să îmbrățișeze această teorie rezidă în regimul juridic al nulității absolute, sub aspectul prescriptibilității invocării acesteia, în anumite sisteme de drept (de exemplu, în cel francez, este supusă prescripției extinctive)⁴. În sistemul nostru de drept, această problemă este irelevantă, regula fiind aceea că nulitatea absolută este imprescriptibilă, existând o singură excepție într-o lege specială, respectiv art. 45 alin. (5) din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989⁵.

---

¹ D. Cosma, op. cit., p. 300.

² *Idem*, p. 300-301.

³ A. Pop, Gh. Beleiu, op. cit., p. 360; G. Boroș, op. cit., p. 223.

⁴ A. Weill, Fr. Terré, Droit civil. Introduction générale, Paris, 1979, p. 330. În același sens, pentru dezvoltări, a se vedea și I. Miclescu, Cours de drept civil, colecția Restitutio, Ed. All Beck, București, 2000, p. 134-142.

⁵ Articolul 45 alin. (5) din Legea nr. 10/2001 dispune că, „prin derogare de la dreptul comun, indiferent de cauza de nulitate, dreptul la acțiune se prescrie în termen de un an de la data intrării în vigoare a prezentei legi” (precizăm că, prin două modificări ulterioare, termenul de prescripție extinctivă a fost prelungit cu încă șase luni). Aplicând regula de drept *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*, textul legal nefăcând distincție între nulitatea absolută și nulitatea relativă, apreciem că sunt prescriptibile atât acțiunea în declararea nulității relative, cât și acțiunea în declararea nulității absolute a actelor juridice care fac obiectul Legii nr. 10/2001 – n.n.

3.2. Considerații privind inexistența actului juridic civil

3.2.1. Dezvoltarea doctrinelor actului inexistent

Doctrina juridică civilă nu a cunoscut o dezvoltare istorică unitară. Deși teoria inexistenței nu exista în dreptul roman, deoarece, potrivit principiului *nullum est negotium, nihil actum est*, nulitatea actului se supra-punea cu inexistența sa, o parte a autorilor clasici îmbrățișează clasificarea tripartită a nulității, introducând instituția inexistenței pentru ipoteza în care actului juridic îi lipsește un element esențial și substanțial formării sale¹. Astfel, pe lângă nulitatea absolută și nulitatea relativă, adepții acestei teorii au mai adăugat o cauză de ineficacitate – inexistența.

În dreptul european, doctrina franceză s-a evidențiat în demersul dezvoltării conceptului de inexistență și al adoptării sale. Argumentele aduse de autorii clasici francezi sunt dintre cele mai diverse. Astfel, într-o opinie, s-a arătat că un act este inexistent dacă îi lipsește un element esențial al formării sale, astfel încât este imposibil să concepem actul în lipsa acestui element². Într-o altă opinie, actul care nu cuprinde elementele de fapt presupuse de natura sau obiectul său, în lipsa cărora este imposibil a i se concepe existența, trebuie să fie considerat nu doar nul, ci și neavenit, la fel cum trebuie considerat și actul care nu a fost încheiat cu respectarea condițiilor și formalităților indispensabile existenței sale, după litera și spiritul dreptului pozitiv³. S-a mai spus că actul inexistent, întrucât îi lipsește un element fundamental, definitoriu pentru natura sa, este apreciat fără existență din perspectiva legii⁴. Practic, toți adepții teoriei inexistenței neagă nulitatea actului juridic, motivând, în esență, că nu poate fi anulat ceva ce nu există. Altfel spus, un act juridic nul presupune existența sa, dar ineficacitatea survine pentru neîndeplinirea anumitor condiții de valabilitate cerute pentru încheierea sa, putând fi supus judecării pentru pronunțarea nulității, pe când actul inexistent nu mai necesită concursul justiției, deoarece actul juridic e considerat că nu există în lipsa unor elemente pe care natura și obiectul

---

¹ D. Alexandresco, op. cit., vol. I, p. 80.

² M. Planiol, G. Ripert, *Traité pratique de droit civil français*, t. 1, L.G.D.J., Paris, 1931, p. 122.

³ A. Colin, H. Capitant, *Cours élémentaire de droit civil français*, t. 1, 9e éd., Dalloz, Paris, 1939, p. 179; Aubry et Rau, *Cours élémentaire de droit civil français*, 6e éd., 1936, t. 1, p. 230.

⁴ G. Baudry-Lacantinerie, *Précis de droit civil*, 13e éd., Sirey, Paris, 1922, nr. 131.

său le-ar presupune imperativ. Din aceste considerente, adepții acestei teorii susțin că inexistența actului ar putea fi constatată și din oficiu, chiar în absența unei învestiri exprese în acest sens, aspect care considerăm că ne reîntoarce spre dreptul roman primitiv; cu toate acestea, doctrina franceză este dominată și astăzi de această teorie.

Concepția mai veche a doctrinei franceze cu privire la inexistență s-a păstrat, în parte, și astăzi. Corolarul acestei teorii a fost exprimat în câteva fraze de J. Carbonnier¹: „atunci când actul este lipsit de unul dintre elementele esențiale (voință, obiect și, în cazul actelor solemne, formă), fără de care existența sa este oarecum de neconceput, rațional va trebui să fie considerat ca inexistent (de exemplu, contractul încheiat de un dement, căsătoria încheiată între două persoane de același sex, convenția de mariaj încheiată printr-un act sub semnătură privată). Oricine se poate prevala de inexistența actului sau mai degrabă nu există decât o tentativă de act, care nu este opozabil nimănui (nu este nevoie de a intenta o acțiune în justiție pentru a se pronunța ineficacitatea sa). (...) Mulți autori reduc la nulitatea absolută ceea ce este numit inexistență”.

Însă doctrina contemporană nu mai împărtășește cu asiduitate teoria inexistenței. S-a spus că, pentru a simplifica, se permite a se face abstracție de această calificare de inexistență². Pe lângă faptul că noțiunea rămâne confuză – în privința criteriului său și în privința efectelor sale³ –, ea e cel mai adesea înlăturată de *doctrina* actuală, care nu mai recunoaște decât distincția: nulitate absolută, nulitate relativă. Situația este similară și în *jurisprudență*, deși, periodic, apar și decizii ce exprimă ideea de inexistență⁴. De exemplu, unele hotărâri privesc clauza ilicită ca și cum nu ar fi figurat niciodată în contract, așa încât nu e nevoie să se ceară anularea ei, iar nulitatea clauzei poate fi constatată în orice moment, ceea ce eludează în special problema *prescripției*⁵.

---

¹ J. Carbonnier, *Droit civil. Introduction*, 25e éd. refondue, PUF, Paris, 1997, p. 299.

² J. Flour, J.-L. Aubert, É. Savaux, *Les obligations*. 1. L'act juridique, 20e éd., Sirey, Paris, 2006, p. 261.

³ M. Adida-Canac, *Actualité de l'inexistence des actes juridiques*, Rapport annuel 2004 de la Cour de cassation, p. 119.

⁴ J. Flour, J.-L. Aubert, É. Savaux, op. cit., p. 261.

⁵ J. Kullmann, *Remarques sur les clauses réputées non écrites*, Recueil Dalloz, Paris, 1993, chr. 59.

Exceptând motivația unor consecințe practice care convin, mulți autori (Drogoul, Japiot, Gaudemet, J. Chevallier, Durry, Couturier etc.) resping astăzi în unanimitate postulatele doctrinei clasice¹, noțiunile de *act-organism* și de *nulitate-stare a actului* devenind pur verbale. Distincția dintre condiții de existență și condiții de validitate este arbitrară și inutilă, pentru că acestea se suprapun *de facto*. De pildă, de ce să plasăm capacitatea în al doilea grup, obiectul și cauza în primul, în timp ce art. 1108 C. civ. francez, situându-le pe același plan, dispune că „patru condiții sunt esențiale pentru validitatea unei convenții”².

Plecând de aici, unii autori au susținut că ar trebui să se renunțe la orice clasificare, fiecare cauză de nulitate supunându-se unor reguli proprii³. S-a subliniat, relativ recent, că este de preferat să se mențină împărțirea nulităților în două grupe, dar „modificând *criteriul* acestei distincții (A) și, în mod corelativ, deducând de aici consecințe mai puțin rigide în privința *regimului* la care aceste două categorii trebuie să fie supuse (B)”⁴.

Este de semnalat că reforma Codului civil din Quebec nu a consacrat noțiunea de inexistență: termenul nu apare în niciun text, iar art. 1416 specifică faptul că „contractul care nu e conform cu condițiile necesare formării sale poate fi lovit de nulitate”, nu de inexistență⁵. Principala rațiune a acestui fapt – care pare să poată fi transpus în dreptul francez⁶ – este că, indiferent ce s-a spus, recurgerea la instanță va fi totuși necesară, din moment ce există o aparență de contract suficientă pentru a permite unei persoane să aibă pretenții de la acesta, împotriva avizului pretinsului co-contractant⁷.

Tot astfel, în *Anteproiectul de reformă a dreptului obligațiilor* se discută despre sancțiunile speciale de caducitate și de inopozabilitate și nulitate (art. 1129 și urm.) sau și de *inexistență*.

¹ J. Flour, J.-L. Aubert, É. Savaux, op. cit., p. 261.

² Durry, p. 615; Couturier, p. 209, citați de J. Flour, J.-L. Aubert, É. Savaux, op. cit., p. 262.

³ J. Chevallier și Durry, citați de J. Flour, J.-L. Aubert, É. Savaux, op. cit., p. 262.

⁴ J. Flour, J.-L. Aubert, É. Savaux, op. cit., p. 262.

⁵ Baudouin et Jobin, n. 389, citați de J. Flour, J.-L. Aubert, É. Savaux, op. cit., p. 262.

⁶ J. Flour, J.-L. Aubert, É. Savaux, op. cit., p. 261.

⁷ Baudouin et Jobin, *ibidem*.

3.2.2. Inexistența în dreptul românesc

Noțiunea de inexistență a actului juridic se pare că are rădăcini adânci în timp, după unii autori¹, regăsindu-se în chiar vechile legiuri, anterioare Codului civil român de la 1865. Cu titlu de exemplu, în art. 881 din *Codul Calimah* se prevede: „*Condiția peste puțină se socotește nimica*”, o aplicație a regulii din dreptul roman *impossibilium nulla obligatio est*. Cu alte cuvinte, nu există nicio obligație în legătură cu lucruri imposibile sau nimeni nu e obligat să facă ceea ce nu se poate.

Unii autori² au apreciat că anumite texte din Codul civil român de la 1865 (care, în cea mai mare parte, este în vigoare și astăzi) ar conduce la ideea de inexistență (art. 129, art. 966, art. 1168, art. 1644 etc.), fapt care ar justifica aplicabilitatea teoriei și în dreptul nostru. Un alt adept al teoriei inexistenței³ a arătat că aceasta ar trebui acceptată cel puțin în materia căsătoriei, deci într-o ramură a dreptului privat în legătură cu care s-a născut teoria lui *Zachariae* (în materie de căsătorie „*il n’y a pas de nullité sans texte*”, căsătoria nefiind nulă, ci *inexistentă*⁴). *Alexandresco* motiva această teorie pe distincția dintre căsătoriile așa-zis *inexistente* și cele nule absolut, subliniind că cele lovite de nulitate ar avea cel puțin o existență temporară până la pronunțarea nulității, în timp ce acelea *inexistente* nu produc efectul căsătoriei nicio clipă, nici măcar în mod temporar. *Alexandresco* mai arăta că teoria actelor inexistente prezintă interes, întrucât ar exista suficiente deosebiri între nulitate și inexistență⁵.

Însă, după câteva palide tentative de insinuare a sancțiunii inexistenței alături de cele ale nulității absolute și nulității relative, doctrina noastră a abandonat relativ repede teoria inexistenței, majoritatea autorilor noștri de drept civil statuând că această instituție nu doar că este inutilă, dar complică în mod inutil și teoria nulităților⁶. Astfel, s-a

¹ R.N. Petroniu, Teoria actelor inexistente și aplicațiunea ei în materie de procedură civilă, teză, Tipografia Estetica Grafică, București, 1937, p. 113.

² *Ibidem*.

³ G. Plastara, Tratat de drept civil, vol. I, Ed. Cartea Românească, București, 1925, p. 75. Au mai susținut teoria inexistenței M. Rarincescu, Noțiuni de drept civil, vol. I, București, 1940, p. 87, 281 și 292; M. Djuvara, Teoria generală a dreptului, vol. I, București, 1930.

⁴ J. Ghestin, op. cit., p. 632 și urm.

⁵ D. Alexandresco, op. cit., p. 80 și urm.

⁶ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, op. cit., p. 123.